

ХАЛҚ ДАҶОСИНИНГ ТИМСОЛИ

Чингизхон ва унинг авлодлари истилоси даврида юртимиз шаҳар ва қишлоқлари харобага айланган, карвон йўллари хам ҳувиллаб қолган, савдо-сотик ишлари издан чиқкан эди. Амир Темур Моварооннахрни мўғул истилосидан озод қўлгач, бу муҳим соҳани ривожлантиришига катта эътибор беради. “Темур тузуклари” да кўйидагиларни ўқиймиз: “Амир кильдими, хароб бўйли ётган ерларда коризлар курсинлар, бузилган кўпикларни тузатсинлар, ариклар, дарёлар устига кўпиклар курсинлар, ўйл устидаги ҳар хил манзилгоҳларга работлар курсинлар”.

“ЖАҲОН ТИЖОРАТ АҲЛИ БИРЛАН ОБОДДУР”

руҳлари карвон йўлларни мунтазам кўриклаб турган. Соҳибкорон амири билан шаҳарларда маҳсус ходимлар халқнинг аскарларнинг хавфисизлиги таъминлаб туришган, ўғриликларнинг олдинга олишган. Амир Темур талончиликка барҳам берис учун кескин чоралар кўришга амр қилиди. Исафоннинг шимолий гарбидаги Луристон вилоятидаги баланд тогу тошлар орасида каракчилар ўзларини эркян хис этишган. Соҳибкорон хар ўн аскардан биттасини саралоб олиб, уларни төг шароитига мос буюмлар ва аслалар билан куроландириди. Шердил, доворак йигитлар, оғир төг шароитига қараш, каракчиларни битталаб тутиб ўтиқотишиади.

Соҳибкорон карвон бошлиғи кандай киши бўлиши лозимигини хам назардан четда колдирмаган. Таддирли, билимдон, йўлларнинг хатарли нуқталарини яхши билдириган, ҳатто беर неча тилда сўзлаша оладиган киши карвон бошлиғи бўлиши керак, деб хисоблаган. Карвон бошлиқлари, одатда, эличик вазифасини хам бажаришган. Улар кундаклик дафтар тутиши, кўрган-кечиганларини яхши эслаб келишилар лозим бўлган.

Нотинчич замонда катта-кинич урушлар бўлиб турган, савдо карвонлари жумған қўйувчи каракчишлар изғиб юрган бир шароитда Амир Темур кўли остидаги ўқбатдан ўтвучи савдогарлар хавфхатардан холи бўлишган. “Мен ўқблардаги йўлларнинг ҳаффли бўлишини истамасдим”, деб ёзган Соҳибкорон ўз “Тузуклари” — Дарҳақиқат, маҳсус жангчи гу-

ҳакида маълумотлар қайд этилган. Машхур шарқшунос М. Массон Амир Темур даврида курилган кўпиклар хакида кизиқарли маълумотларни келиргандар. Унинг ёзишича, Соҳибкорон кўпикларни яхши махсус жангчи қисмлар ташкил этиган. Улар Амударёдан ўтиш учун сузувчи кўпикларни куришган.

Амир Темур 1393 йил сентябр ойида ўз кўшини билан Багдодга киради ва шахарда 2 ой туради.

Бу вақт мобайнида карвон йўлларининг хавфисизлиги чораларни кўради, каракчи тудаларни йўк килиди. Умуман, Соҳибкороннинг Ироқка юришидан максади мазкур худудларда тинчлик ўрнатиш, ҳажзийратига борувчилар ва савдо каравонларини бехватохар харатланишини таъминлаш бўлган. Шу хизматдан Тикриз қалъаси билан боғлиқ воқеалар эътиборлариди.

Тикриз қалъаси Мирс ва Суриядан ўтдиган карвон йўли устида курилган бўлиб, бу ерда бир гурух талончи қароқчилар жойлашиб олишианди. Улар каравонларни истаганча талаб, бор-будуни шилиб олишианди. Қалъа атрофидаги ахоли Соҳибкоронга калъадаги каракчилардан савдогарларни химоя килишини сўрашади. Қалъанинг бошлиғи Ҳасан исмили қароқчини Соҳибкорон ўз ҳузурига чакирганида, у ўзи келмай бошка қишиларни юборади. Шундан сўнг Соҳибкорон бўйрги билан қалъа туба олиниб, йигирма кун деганда қароқчиларни топ-мор этилди.

Амир Темур даврида Моварооннахда хунармандчиликнинг 500 га яқин тuri мавхуд бўлган. Соҳибкорон хунармандчиликнинг янги турларини жорий этиши учун Самарқанд, Бухоро, Қашқадарёдан Дамашдан моҳир тикувчиларни, Туркия ва Гуржистон заргарларни, Xалобдан машҳур пахта йигричиларни, Анкарадан мовут ишлар чиқарувчиларни олиб келган. Уларнинг касб сирларидан махаллий ахоли хам бахраманд бўлган, янги касб-хунарларни ривож топган, хунармандлиги маҳсулотларининг турдиган. Айни пайдай, ҳорижий тиҷозиятчиларнинг кадами узилмаган. Хитойдан илак газламалар, чинни буюмлар, антиқа тошлар, Хиндистондан бозори чакқон атторлик моллари келтириб тутиб ўтишади.

Соҳибкорон карвон бошлиғи кандай киши бўлиши лозимигини хам назардан четда колдирмаган. Таддирли, билимдон, йўлларнинг хатарли нуқталарини яхши билдириган, ҳатто беर неча тилда сўзлаша оладиган киши карвон бошлиғи бўлиши керак, деб хисоблаган. Карвон бошлиқлари, одатда, эличик вазифасини хам бажаришган. Улар кундаклик дафтар тутиши, кўрган-кечиганларини яхши эслаб келишилар лозим бўлган.

Карвонларнинг харатакини кенг, равон йўллар, кўпиклариз сасавор этиб бўйлади. Амр қисми жангчи кишиларни кечик курилган. Амударёдан ўтишади, Ҳарбдан Шарқка, Шарқдан Ҳарбга борадиган савдо каравонлари ўша давра асосан Моварооннахар, хусусан, пойтак Самарқанд орқали ўтган.

Нотинчич замонда катта-кинич урушлар бўлиб турган, савдо каравонлари жумған қўйувчи каракчишлар изғиб юрган бир шароитда Амир Темур кўли остидаги ўқбатдан ўтвучи савдогарлар хавфхатардан холи бўлишган. “Мен ўқблардаги йўлларнинг ҳаффли бўлишини истамасдим”, деб ёзган Соҳибкорон ўз “Тузуклари” — Дарҳақиқат, маҳсус жангчи гу-

СОҲИБҚИРОН БОҒЛАРИ

Буок давлат арбоби ва саркарда Амир Темур умрининг кўп қисми жангчи жадалларда ўтган бўлса-да, бунёдкорлик ва ободончилик ишларини њеч қаҷон назардан четда қолдирмаган. Унинг боғ-истироҳатчилик бобидаги фаолияти юртимиздаги боғлар ва дараҳтзорлар ўйқ қилинган, янги боғлар яратиш ишлари

поитишиади.

Шундай айтиши керакки, бир ярим аср давом этган мўғул истилоси даврида юртимиздаги боғлар ва дараҳтзорлар ўйқ қилинган, янги боғлар яратиш ишлари тўхтаб қолган, бу борадаги аниланалар унтилган єди.

Амир Темур даврига кечик халқимизнинг бу ноёб салоҳияти кайта тикиланган, боғлар ороиши чинакам санъат даражасига кўтарилиган. Зеро, Соҳибкороннинг ўзи боғ яратишнинг ташкилотчиси бўлган. Аксар янги боғлар Самарқанд шаҳри атрофида бунёд этилган. Муаррихларнинг маълумотларига карамага, бундай боғлар ўн бештача бўлган.

Амир Темур 1370 йил Моварооннахр таҳтига ўтирган, Чўпон ота тоғининг жаҳубидаги. Обираҳмат ариғи атрофиди “Боғи Накши жаҳон” номли ҳашаматли сарой ва катта боғ яратган.

Бундай ташкири Шарағиддин Али Яздйининг “Задарнома” асаридан 1394 ва 1396 йилларда барпо этилган иккиси боғ кайда кимматли маълумотларига карамага, бундай боғлар ўн бештача бўлган.

Амир Темур 1370 йил Моварооннахр таҳтига ўтирган, Чўпон ота тоғининг жаҳубидаги. Обираҳмат ариғи атрофиди “Боғи Накши жаҳон” номли ҳашаматли сарой ва катта боғ яратган.

Хибиқороннинг кичик хотини Болдишонда барпо этилган “Боғи Дилкушо” ёнда Моварооннахрни кўланғандарга ўнг чироили боғлардан бири бўлган. Уч кавати гумбазли кўшк-сарай бу бокка ўзгача чироили

бахш этиб турган.

Амир Темур ҳарбий юришлардан кайтиб келгандар, “Боғи Давлатобод” да

дам олар эканлар.

Боғда оптита ховуз бўлиб, улар

ариклар билан тугаштирилган.

Ховузларда турли пар-

рандалар сузуб юрган, кўркм товушлар сакланган. Тарихий манбаҳардада кайтиб келгандар, Соҳибкорон боғларидан ўтишича, Соҳибкорон боғларидан эътибордан жуда катта майдонни залаган. “Боғи Дилкушо” ва “Боғи Нав”нинг майдони эни ба бўйига кўра минг метрча

лигидан уни бир ярим ой, де-

гандан зўрга топади.

Соҳибкорон 1398 йил

марти ойда поитахтдан

ўйла чиқиб, тавалуд топ-

ган шахри — Кеш томон

юради. Самарқанди Шах-

рибасиз водийидан эжратиб

турган тогда бироз тўхтаб,

мусафро хаводан бахра-

манд бўлади. Шунда кўнгли-

бо бахоҳа жода гузал

иморатлар куриш, улкан бо-

барпо этиши ништи туғилади.

Соҳибкорон боғларига эҳ-

тиладиган даҳартиларинни

жамоатидан оғизиган.

Боғлар иккандан кейин

бахшни ташкил этилган.

Амир Темур тозиганни

хавфисизлиги таъминлаш-

санни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

каравонларни кечик куриш,

бахшни ташкил этилган.

Боғларни кечик куриш, савдо

КОСА ТАГИДАГИ “НИМКОСА”

ёки

ахборот хуружларидан кўзланган мақсад нима?

(Давоми)
Боши биринчи бетда)
Бу жараёнларниң тадқиқоти кенг ҳалк омаси ичди бўйл ўтди. Адабиёт, театр, кино инсоннинг энг кабиб хисларини тасвирлайди ва шарафлайди. Биз, инсон тафаккурига фаҳшга сингини, зўравонлик, садизм ва соткинини сингидиган, бир сўз билан айтганда, ҳар қандай ахлоқизлини тарғиб этдиган рассом ва ижодкорларни ҳар тарафлама кўллаб-куватлайдиз.

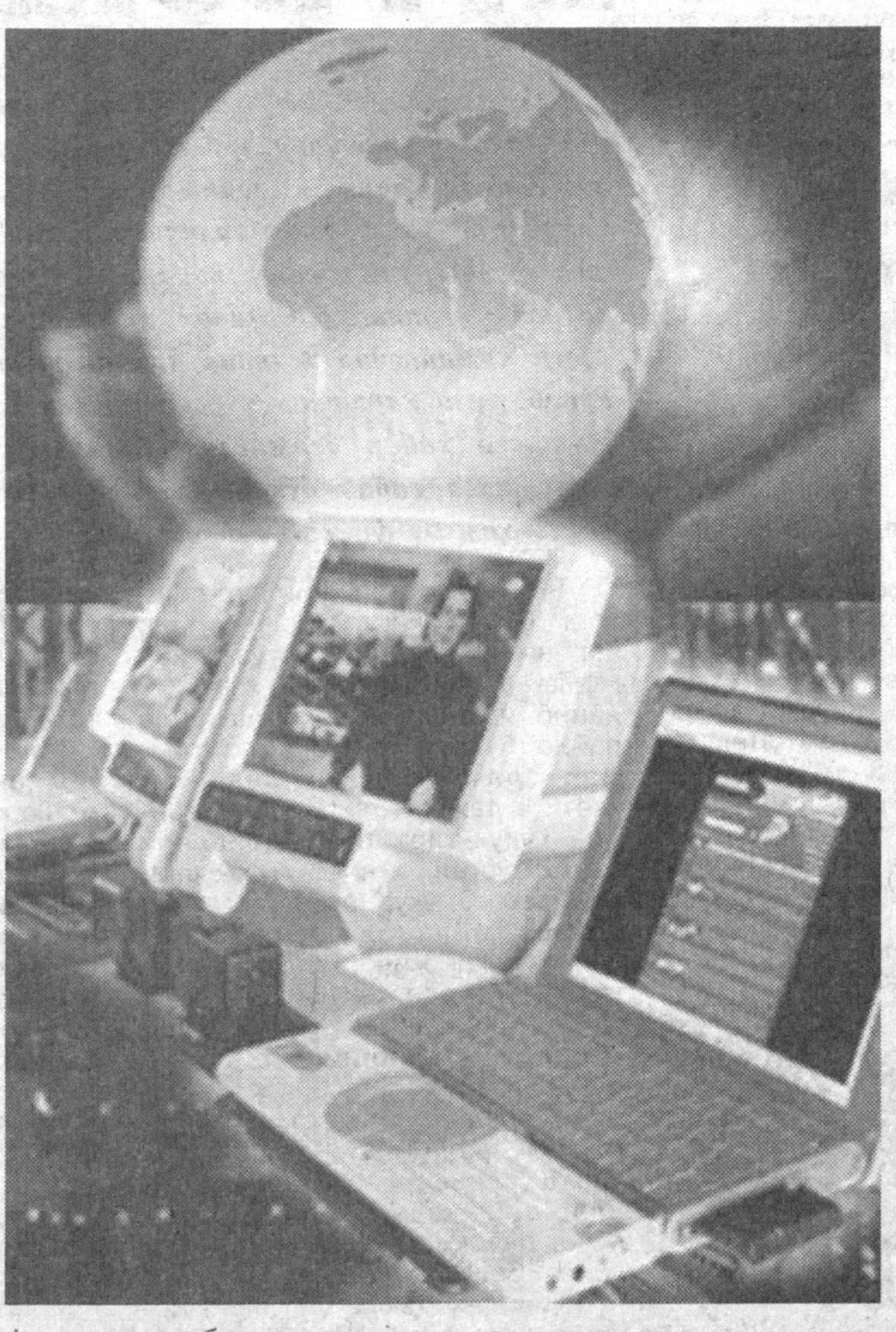
Давлатни бошқариш соҳасида тушуниб бўйлайдиган тартибсизлини юзага келтирдик. Амалдорларниң пораҳурлик ва ўзбешимчалини килишига, иккимизламачи бўйлиги сезидирмаган холда доимо ёрдам берни турамиз. Бюрократизм ва сансоларлик фазилат дараҷасига кўтарила. Хололнича тартиб-интизом устидан кулишади, у ҳеч кимга керак бўйлай қолади, эскилик саркитига айланади.

Сурбетлик ва уятизлик, ёлғон ва алдамчилик, ароқхўрлик ва гиёҳвандлик, бир-бираидан ийтқичдан кўрқандек кўркув ва андишасизлик, соткини – буларни биз сезидирмасдан, уддабуронли билан маданийлаштиризм, натижада улар гуллаб-яшнайди... Жуда кам сонли одамлар нима бўйлётганини тушуниб етади. Бундай кишиларни билан иложисиз ахволи соламиз, уларни байдон килиш йўнини топмиз ва “жамиятнинг қолдиклари”, дея ўзига келади.

Маънавият илдизларни сурғуб оламиз, маънавий ахлоқни юйотамиз ва бузбиз юбордимиз. Режамизни авлоддан авлодга мерос колдириш ўйли билан уларни заифлаштириб бордимиз. Одамларни мавжид этиши учун уларга болалик чогидеёб, ётибор қаратамиз, уларни ичдан бузумиз, жинслий бузукликка ўргатмиз. Биз уларни ахлоқиз ва тутирусииз манкорларга айлантирамиз” (С.Петрухин “План Даллеса сработал и без Даллеса”. Дуель 1998, № 24.).

Онги, Аллен Даллеснинг бундай разилорни максадлари хар қандай онгилини хиддий хавотирга солади.

Энг ёмони шундаки, 1990-91 йиллардан сўнг сабий итифоқ республикалари худудига катта микдордаги ёлғон ахборот оқими билан бирга фаша зуравонлини тарғиб киливучи турли кино-

фильмлар ва босма нашрлар кириб келди. Ёшлар учун бундай фильмларни кўриш эрэмакка айланди. Гарбга интилиш килиши холатлари юз берди.

Бугунки кунда ҳам Интернет орқали фаҳшни тарғиб киливучи материаллар узлуксиз узатилиб турибди. Бунга давлат раҳбарларини обусизлантариша қаратилинган ўйдирма ва бўхтонларни хам күшиш мумкин. Бундай мишишлар замирида раҳбарларга нисбатан ишончлиликни тарғиб килиши жадид. Ахборот таҳдидининг мақсад-моҳири таъсири ҳар кандай тарафларни ахборот килишини ташкилга шартни берди.

Кейнинг пайтларда хориждан кириб келган турли жамоат ташкилларни ёшлар ўтказиш, уларни имий адабиётлар билан тавминлаш учун ўтказишини тарғиб килишини ташкилга шартни берди. Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Улар орқали “демократия” тартибларини жорий килиши баҳонасади асосий ётибор роҳ-одатлари, кадрият ва тарихий хотиралини ахборот таҳдидининг мақсад-моҳири таъсири ҳар кандай тарафларни ахборот килишини ташкилга шартни берди. Ахборот таҳдидининг мақсад-моҳири таъсири ҳар кандай тарафларни ахборот килишини ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

Ахборот таъсири усуласида ҳар кандай тарафларни ташкилга шартни берди.

